

PARLAMENTO NARIŲ INFORMACIJOS IEŠKOS STILIAI: NUO GREITO NARŠYMO IKI GILAUS NARDYMO

DR. AURELIJA VERNICKAITĖ

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas
Vilnius University Faculty of Communication
Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius
El. paštas aurelija_vernickaite@yahoo.com

Santrauka

Straipsnyje siekiama nustatyti Lietuvos Respublikos Seimo nariams būdingus informacijos ieškos stilius ir tyrinėjama, kaip politikai ieško informacijos, kokiems jos gavimo būdams teikia pirmenybę, kokius turi ieškos įgūdžius ir su kokiomis kliūtimis susiduria jos ieškodami.

Toks tyrimas prasmingas tiek moksliniu aspektu – nustatčius politikams būdingus informacijos ieškos stilius, galima giliau ir konceptualiau ištirti ir suprasti politikų informacinės elgsenos procesą, tiek praktiniu aspektu – tai leistų kurti ir organizuoti veiksmingesnę politikų aprūpinimą informacija, gerinti prieigą prie informacijos ir jos sklaidą parlamente.

Reikšminiai žodžiai: informacijos ieška; informacijos ieškos stilius; parlamento narys.

Informacijos ieška, jos atranka, analizė ir suvokimas yra daugiabriaunis ir sudėtingas procesas. Iki šiol tyrėjų dėmesys dažniausiai buvo kreipiamas, kaip informacijos ieškos elgsenos skirtumus lemia

demografiniai veiksniai, tokie kaip amžius, lytis, išsilavinimas, profesija. Tačiau informacijos ieškos elgsenos stilių gali lemti ir subjektyvieji veiksniai, kylantys iš asmeninių informacijos vartotojo savybių, pavyzdžiui, motyvacijos, temperamento, įgūdžių, požiūrio į informaciją¹. Kai kurie teoretikai teigia, kad tokie veiksniai kaip informacinis raštingumas, kuris neatsiejamas nuo informacinių technologijų plėtros, ar mokymasis mokyti (angl. *learning to learn*) taip pat formuoja ir informacijos ieškos stilių².

Politikų, kaip informacijos vartotojų, elgsenos tyrimuose išsamiau nagrinėtas įstatymų leidėjų sisteminis aprūpinimas informacija, informacinių paslaugų atitiktis parlamentarų poreikiams vertinimas³. Keli tyrimai atlikti siekiant nustatyti, kaip demografiniai veiksniai, tokie kaip amžius, lytis, išsilavinimas, pareigos ir specializacija parlamen-

¹ Heinström, J. Five personality dimensions and their influence on information behaviour. *Information research*. 2003, vol. 9, no. 1, paper 195. Prieiga per internetą: <http://informationR.net/ir/paper165.html> [žiūrėta 2015 m. sausio 19 d.]; Heinström, J. Fast surfing, broad scanning and deep diving: the influence of personality and study approach on students' information-seeking behavior. *Journal of documentation*. 2005, vol. 61, p. 228–247.

² Bawden, D., Robinson, L. Individual differences in information-related behaviour: what do we know about information styles. *New directions in information behaviour*. United Kingdom: Emerald Group Publishing Limited, 2011, p. 127–150.

³ Marcella, R.; Carcary, I.; Baxter, G. The information needs of United Kingdom members of the European Parliament. *Library management*. 1999, vol. 20, issue 3, p. 168–178; Thapisa, A. Legislative information needs of indigenous parliamentarians in Botswana and impact on effective decision-making. *International information and library review*. 1996, vol. 28, p. 203–232. Prieiga per internetą: DOI: 10.1080/10572317.1996.10762398 [žiūrėta 2010 m. balandžio 14 d.]; Thapisa, A. Legislative information needs of indigenous parliamentarians in Botswana and impact on effective decision-making. *International information and library review*. 1996, vol. 28, p. 203–232. Prieiga per internetą: DOI: 10.1080/10572317.1996.10762398 [žiūrėta 2010 m. balandžio 14 d.]; Blagnienė, R. *Seimo narių informacinė elgsena sprendimų priėmimo procese*: magistro darbas. Mykolo Romerio universitetas, 2012. 148 p.

te, lemia politikų informacinę elgseną⁴. Nustatyta, kad sociopolitinės charakteristikos, pavyzdžiui, politikų darbo patirtis ir priklausomybė valdančiajai partijai arba opozicijai, taip pat lemia, kaip ir kur politikai ieško informacijos, kaip ją naudoja⁵. Šiame straipsnyje, naudojantis disertacinio tyrimo „Parlamentarų informacinė elgsena ir ją lemiantys veiksniai“ metu surinktais duomenimis apie politikų informacinę elgseną ir remiantis kitų autorių aptartais teoriniais informacijos ieškos stiliais, siekiama nustatyti, kokie informacijos ieškos stiliai būdingi Seimo nariams. Parlamento narius galima vadinti vienu iš svarbiausių informacijos vartotojų, nes jų priimami sprendimai daro didelę įtaką visuomenės gyvenimui ir valstybės funkcionavimui, o informacija yra neatsiejama nuo politinių sprendimų ir yra pamatinė jų dalis. Kalbant apie Seimo narius, kaip informacijos vartotojus, galima pažymėti, kad politikai informaciją gauna dėl jos nesikreipdami, aktyviai neieškodami ir nedėdami pastangų – tai yra rutiniškas ir sistemiškas parlamento narių informacinis aprūpinimas, kai informacija nuolat teikiama iš įvairių ir skirtingų institucinių informacijos šaltinių, pavyzdžiui, Seimo kanceliarijos, Seimo komitetų / komisijų, Vyriausybės, parlamentui atskaitingų institucijų, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, atliekančios parlamentinės bibliotekos funkci-

⁴ Nalumaga, R. *Crossing to the mainstream: information challenges and possibilities for female legislators in the Ugandan Parliament*: doctoral thesis. University of Gothenburg, 2009. Prieiga per internetą: <http://bada.hb.se/handle/2320/5356> [žiūrėta 2011 m. liepos 28 d.]; Vernickaitė, A. *Parlamentarų informacinė elgsena ir ją lemiantys veiksniai*: daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014. 229 p.; Mostert, B.J., Ocholla, D.N. Information needs and information seeking behavior of parliamentarians in South Africa. *Journal of library and information science*. 2004, vol. 71(2), p. 136–150 [žiūrėta 2010 m. kovo 18 d.].

⁵ Askim, Jo. How do politicians use performance information? An analysis of the Norwegian local government experience. *International review of administrative sciences*. 2007, vol. 73, p. 453–472. Prieiga per internetą: DOI:10.1077/0020852307081152; Raudla, R. The use of performance information in budgetary decision-making by legislators: is Estonia any different. *Public administration*. 2012, vol. 90(4), p. 1000–1015. Prieiga per internetą: DOI: 10.1111/j.1467-9299.2012.02041.x [žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.].

jas, ir kitų institucinių šaltinių. Informacijos politikai gali ieškoti per įvairius tarpininkus – dažniausiai pasitelkdami asmeninius padėjėjus / sekretorius, frakcijų / partijų patarėjus / referentus, Seimo kanceliarijos Parlamentinių tyrimų departamento darbuotojus⁶.

Parlamentarai ir patys atlieka informacijos iešką, kuri reikalauja ir laiko, ir pastangų, ir tam tikrų informacinių gebėjimų. Todėl šio straipsnio problema siejama su tuo, kad kintanti informacinė aplinka (besiplečianti interneto aprėptis ir informacijos kiekio augimas, didėjanti jos šaltinių ir formatų įvairovė, įvairialypiškumas) ir sparčiai tobulėjančios naujosios technologijos keičia politikų informacijos ieškos įgūdžius ir veikia ieškos stilių. Projekto „Parlamentas 2020“ kūrėjai, atlikę tyrimus Jungtinės Karalystės, Kanados, Čilės ir Australijos parlamentuose, konstatuoja, kad informacinės technologijos keičia ir toliau sparčiai transformuos tiek vidinius procesus parlamentuose, tiek parlamentarų santykius su visuomene. Akcentuojama būtinybė modernizuoti informacinius procesus gerinant visuomenės ir politikų prieigą prie informacijos, intensyviai naudoti informacines ir komunikacines technologijas informacijai organizuoti, kurti lengvai ir greitai prieinamą skaitmeninę informaciją ir modernius jos ieškos įrankius, ugdyti politikų, kaip informacijos vartotojų, įgūdžius ir suteikti jiems atitinkamus išteklius (pavyzdžiui, asmeninį personalą), kad galėtų veiksmingai pasinaudoti sparčiai didėjančia informacijos šaltinių pasiūla⁷.

Informacijos ieška: teorinė samprata

Mokslinėje literatūroje pateikiama keletas informacijos ieškos sampratų. Ji įvardijama kaip viena iš trijų pagrindinių informacinės elgsenos komponentų šalia informacinių poreikių ir informaci-

⁶ Vernickaitė, A. *Parlamentarų informacinė elgsena ir ją lemiantys veiksniai*: daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014. 229 p.

⁷ Williamson, A., Fallon F. Transforming the future parliament through the effective use of digital media. *Parliamentary affairs*. 2011, vol. 64, p. 781–792.

jos naudojimo⁸. Tomas Wilsonas informacijos iešką apibūdina kaip procesą, apimančią informacijos paiešką ir jos suvokimą⁹. Kai kurie autoriai teigia, kad informacijos ieškos procesas yra dinamiškas ir kintantis, kiti tvirtina, kad informacijos vartotojai linkę planuoti, struktūruoti informacijos iešką, numatyti jos etapus¹⁰.

Informacijos ieška kyla iš informacinių poreikių arba probleminių situacijų. Informacijos ieškoma siekiant išspręsti darbo aplinkoje kilusias problemas ar problemines situacijas ir priimti sprendimus. Nicholas Belkinas pagrindiniu motyvu ieškoti informacijos įvardija būseną, kai nepakanka žinių (angl. *anomalous state of knowledge*). Ši būsena atsiranda, kai individas pripažįsta, kad tam tikroje situacijoje susiduria su nežinomybe arba žinių spragomis¹¹. Sprendimą ieškoti informacijos gali lemti motyvacija, tai yra situacija turi būti vertinama kaip pakankamai svarbi arba informacijos vartotojas turi suvokti save kaip gana kompetentingą atlikti informacijos iešką¹². Motyvacija lemia, kaip kritiškai informacija vertinama ir naudojama, pavyzdžiui, kuo tema įdomesnė, tuo daugiau norime apie ją sužinoti¹³. O tokie veiksniai kaip

⁸ Choo, Chun Wei. *The knowing organization: how organizations use information to construct meaning, create knowledge and make decisions*. New York: Oxford University Press, 2006. 352 p.; Wilson, T.D. Models in information behavior research. *Journal of documentation*. 1999, vol. 55, no. 3, p. 249–270.

⁹ Wilson, T.D. Human information behavior. *Informing science*. 1997, vol. 3, issue 2, p. 49–55.

¹⁰ Solomon, P. Rounding and dissonant grounds. *Theories of information behavior*. Medford, N.J.: Information Today, 2005, p. 308–312. ISBN 157387230X.

¹¹ Belkin, N.J. Anomalous states of knowledge as a basis for information retrieval. *Canadian journal of information science*. 1980, vol. 5, p. 133–143.

¹² Wilson, T.D., Walsh, C. Information behaviour: an interdisciplinary perspective: a review of the literature. *British Library research and innovation centre*. London: British Library, 1996, report no. 10. Prieiga per internetą: <http://informationr.net/tdw/publ/infbehav> [žiūrėta 2015 m. sausio 20 d.].

¹³ Limberg, L. Three conceptions of information seeking and use. *Exploring the contexts of information behaviour: proceedings of the second international conference on research in information needs, seeking and use in different contexts*, 13–15 August, 1999, Sheffield, UK. Edited by T.D. Wilson & D.K. Allen. London: Taylor Graham, p. 116–135.

nusivylimas, nekantrumas, informacijos perkrova, pasipriešinimas naujai ir nežinomai informacijai, nenoras dirbti su naujomis technologijomis gali tapti kliūtimi informacijos ieškos procesuose¹⁴.

Informacijos ieška gali būti suvokiama ne tik kaip aktyvi veikla (tikslinė, orientuota į problemą, atliekama sąmoningai stengiantis), bet ir kaip pasyvi veikla (informacijos gavimas nededant pastangų, netikėtas ir atsitiktinis informacijos gavimas, informacijos atskleidimas ir kt.)¹⁵. T. Wilsonas išskiria keturis informacijos ieškos elgsenos tipus: pasyvus dėmesys, pasyvi ieška, aktyvi ieška ir nuolatinė ieška. Pasyvus dėmesys reiškia pasyvų informacijos priėmimą, pavyzdžiui, radijo klausymasis ar televizoriaus žiūrėjimas, kai informacija pasiekia individą be pastangų ją gauti ir intencijos ja remiantis priimti sprendimus. Pasyvi ieška apibrėžiama kaip labiau atsitiktinis nei nuolatinis veiksmas, per kurį individas gali netikėtai įgyti aktualios informacijos. Aktyvi ieška reiškia tikslingą ir aktyvią informacinę elgseną, kai individas ieško informacijos konkrečiai užduočiai atlikti ar sprendimui priimti. Nuolatinė ieška reiškia tebesitęsiančią informacijos iešką, kai žinių ar informacijos siekiama gauti daugiau arba norima ją atnaujinti¹⁶.

¹⁴ Nahl, D., Meer, P. “User-centered assessment of two Web browsers: errors, perceived self-efficacy, and success”. *Proceedings of the 60th annual meeting of the American Society for Information Science*, 34. Washington, D.C., 1–6 November, 1997. Edited by C. Schwartz and M. Rorvig. Information Today, Medford, NJ, p. 89–97.

¹⁵ Wilson, T.D. Human information behavior. *Informing science*. 1997, vol. 3, issue 2, p. 49–55. Prieiga per internetą: <http://inform.nu/Articles/Vol3/v3n2p49-56.pdf> [žiūrėta 2010 m. birželio 19 d.]; Courtright, C. Context in information behavior research. *Annual review of information science and technology*. 2007, vol. 41(1), p. 273–306. Prieiga per internetą: DOI:10.1002/aris.2007.1440410113 [žiūrėta 2011 m. vasario 18 d.]; Krikelas, J. Information seeking behaviour: patterns and concepts. *Drexel library quarterly*. 1983, vol. 19(2), p. 5–20; Savolainen, R. Information use as gap-bridging: the viewpoint of sense-making methodology. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 2006, vol. 57, no. 8, p. 1116–1125.

¹⁶ Wilson, T.D. Human information behavior. *Informing science*. 1997, vol. 3, issue 2, p. 49–55. Prieiga per internetą: <http://inform.nu/Articles/Vol3/v3n2p49-56.pdf> [žiūrėta 2010 m. birželio 19 d.].

Informacijos ieškos stiliai: požiūrių įvairovė

Informacijos ieška yra įvardijama kaip intelektualinė veikla, o informaciniai gebėjimai gali būti traktuojami kaip vieni svarbiausių šalia verbalinių, matematinių, fizinių, muzikinių ir kitų individo gebėjimų¹⁷. Mokslinėje literatūroje aprašomos skirtingos informacijos ieškos stilių tipologijos. Informacijos ieškos skirtumai gali būti nulemti amžiaus, lyties, išsilavinimo, profesinių veiksmų. Per laiką susiformuoja tam tikri įpročiai ir įgūdžiai, kaip individas siekia rasti ir įgyti informaciją, tai gali būti nulemta ir asmeninių informacijos vartotojo savybių, pavyzdžiui, temperamento, vidinės motyvacijos, patirties – jos taip pat sukuria tam tikrų ribų ir galimybių, turinčių įtakos informacijos ieškai ir naudojimui¹⁸. Ankstesnė informacijos ieškos patirtis gali nulemti, kaip individas ateityje ieškos informacijos, reikalingos problemoms spręsti¹⁹.

Jannicos Heinström teigimu, individų požiūris į informaciją gali būti skirtingas ir jis taip pat daro poveikį informacijos ieškos elgsenai. Ji išskiria penkis požiūrius: 1) kviečiamasis (angl. *invitational*), kuris rodo vartotojo norą išbandyti įvairius ir naujus informacijos ieškos būdus bei šaltinius, ieškoti intuityviai ir taip rasti naujos ir įdomios informacijos; 2) tiriamasis (angl. *exploring*), kuris reiškia, kad informacijos vartotojas yra atviras įvairiems informacijos ieškos būdams, dažnai ieško pagal apgalvotą, aiškia ir logišką strategiją; 3) tikslinga-

¹⁷ Spink, A. *Information behavior: an evolutionary instinct*. Heidelberg, Germany: Sprinberg, 2010.

¹⁸ Heinström, J. Five personality dimensions and their influence on information behaviour. *Information research*. 2003, vol. 9, no. 1, paper 195. Prieiga per internetą: <http://informationR.net/ir/paper165.html> [žiūrėta 2015 m. sausio 19 d.]; Heinström, J. Fast surfing, broad scanning and deep diving: the influence of personality and study approach on students' information-seeking behavior. *Journal of documentation*. 2005, vol. 61, p. 228–247.

¹⁹ Millar, R., Shevlin, M. Predicting career information-seeking behavior of school pupils using the theory of planned behavior. *Journal of vocational behavior*. 2003, vol. 63(1), p. 26–42.

sis (angl. *purposeful*) požiūris į informaciją reiškia nuolatinę ir į tikslą orientuotą informacijos iešką; 4) pasyvusis (angl. *passive*) požiūris reiškia, kad informacijos vartotojas nelinkęs įsitraukti į nuolatinę ir aktyvią informacijos iešką bei išbandyti naujų informacijos šaltinių ir jos gavimo būdų; 5) informacijos vartotojams taip pat gali būti būdingas informacijos vengimas (angl. *avoiding*), kai siekiama apgalvotai ir tikslingai vengti tam tikros informacijos ar jos šaltinių²⁰.

Informacijos, susijusios su sveikatos apsauga, ieškos tyrimas atskleidė keturias informacijos vartotojų grupes: pasyvūs, vidutiniškai pasyvūs, vidutiniškai aktyvūs ir aktyvūs informacijos vartotojai²¹. Tyrimas rodo, kad su informacijos ieškos kliūtimis dažniau susiduria pasyvūs informacijos vartotojai, kurie rečiau jos ieško, nes nežino, kur rasti. Kita vertus, būtent jie mano turintys užtektinai informacijos ieškos kompetencijų ir įgūdžių. Savo ruožtu aktyvūs informacijos vartotojai yra kritiškesni ir mano, kad neturi pakankamai informacinių įgūdžių. Tokius rezultatus tyrimo autoriai aiškino remdamiesi kompetencijų teorija, teigiančia, kad menkesnius įgūdžius turintys individai linkę pervertinti savo gebėjimus ir nepripažinti, kad jų nepakanka²².

Judith Palmer, atlikusi mokslininkų informacinės elgsenos tyrimą, išskyrė penkias informacijos vartotojų grupes pagal jiems būdingus ieškos stilius²³:

²⁰ Heinström, J. *From fear to flow: personality and information interaction*. Oxford: Chandos.

²¹ Pálsdóttir, A. The connection between purposive information seeking and information encountering: a study of Icelanders' health and lifestyle information seeking. *Journal of documentation*. 2010, vol. 66, p. 224–244.

²² Rimal, R.N. Perceived risk and self-efficacy as motivators: understanding individuals' long-term use of health information. *Journal of communication*. 2001, vol. 51, no. 4, p. 633–654.

²³ Palmer, J. Scientists and information: using cluster analysis to identify information style. *Journal of documentation*. 2010, vol. 47, issue 2, p. 105–129; Palmer, J. Scientists and information: personal factors in information behaviour. *Journal of documentation*. 2010, vol. 47, p. 254–275.

- „neieškantieji“ (angl. „*non-seekers*“) – informacijos ieška ir prienamumas prie jos nėra prioritetas; nuolat susiduria su informacijos pertekliaus problemomis ir neturi strategijų, kaip šias problemas spręsti;

- „vieniši klajūnai“ (angl. „*lone rangers*“) – dažniausiai informacijos ieško patys; pasitiki savo sukauptomis žiniomis ir patirtimi; stengiasi naudotis visais prieinamais šaltiniais ir informacijos ištekliais; geba veiksmingai spręsti informacijos pertekliaus problemas;

- „nenurimstantys ieškotojai“ (angl. „*unsettled seekers*“) – nuolat susirūpinę, kad gali nerasti visos reikalingos ir svarbios informacijos; susiduria su informacijos skurdumo, o ne pertekliaus problema; informacijos pirmiausia linkę kreiptis į kolegas;

- „pasitikintys rinkėjai“ (angl. „*confident collectors*“) – linkę kaupti ir naudotis savo asmeniniais informacijos archyvais; naudojami daug informacijos šaltinių ir tiki, kad turi reikalingą ir aktualią informaciją;

- „medžiotojai“ (angl. „*hunters*“) – jiems būdinga nuolatinė ir reguliari informacijos ieška, sutelkia dėmesį į savo veiklos sritis arba tuo metu aktualias problemas ir su jomis susijusių informaciją; palaiko nuolatinį ryšius su išoriniais informacijos šaltiniais; geba sėkmingai spręsti informacijos pertekliaus problemas; siekia naudotis visais prieinamais informacijos šaltiniais.

Vadybininkų ir mokslininkų informacijos ieškos elgseną tyrinėję Davidas Bawdenas, Trevoras Devonas ir Ianas Sinclairis išskyrė tris informacijos vartotojų grupes²⁴:

- perfekcionistai (angl. *perfectionists*), kuriems labai svarbu rasti aukštos kokybės, visą aktualią ir teisingą informaciją, todėl jie nuolat abejoja, ar jos turi pakankamai. Jų informacinė elgsena orientuota

²⁴ Bawden, D., Devon, T., Sinclair, I. Desktop information systems and services: a user survey in a Pharmaceutical research organisation. *International journal of information management: the journal for information professionals*. 2000, vol. 20, p. 151–160.

į problemų sprendimą. Tokiems informacijos vartotojams būdingas analitinis informacijos ieškos stilius ir vertinimas. Šie informacijos vartotojai dažnai jaučiasi sutrikę dėl per didelio informacijos kiekio ir pasimetę informacijos šaltinių gausoje. Jiems taip pat labiau reikia pagalbos ieškant informacijos ir ją apdorojant;

- pragmatikai (angl. *pragmatists*), kurie gana nekritiškai vertina informaciją ir nėra suinteresuoti skirti laiko ir pastangų jos ieškai; nerodo poreikio ir polinkio naudotis naujomis informacijos ieškos galimybėmis ir būdais. Tokie informacijos vartotojai mano, kad mažai keičiasi tiek jų pačių informaciniai poreikiai, tiek galimybės rasti informaciją, tiek aprūpinimas informacija organizacijoje;

- pozityvistai (angl. *positivists*), kurie pakankamai daug laiko skiria informacijos ieškai, tačiau mažiausiai susiduria su informacijos pertekliaus problema ir jiems nekyla sunkumų rasti reikalingą ir kokybišką informaciją. Šie informacijos vartotojai linkę aktyviai naudotis įvairiais, taip pat ir naujais informacijos ieškos būdais bei įrankiais ir yra patenkinti aprūpinimu informacija organizacijoje.

J. Heinström teigia, kad informacijos vartotojams yra būdingi trys informacijos ieškos stiliai: plati žvalga (angl. *broad scanning*), greitas naršymas (angl. *fast surfing*) ir gilus nardymas (angl. *deep diving*)²⁵. Greitu naršymu įvardijama skubota, neapgalvota ir atsitiktinė informacijos ieška, kai siekiama informaciją rasti greitai ir įdedant kuo mažiau pastangų, o prioritetas teikiamas ne turinio kokybei, o informacijos prieinamumui. Tokiu atveju informacijos vartotojas nekelia reikalavimo rasti kokybišką ir visapusišką informaciją. Ji dažniausiai nebūna vertinama kritiškai, o tik greitai peržvelgiama. Toks informacijos ieškos stilius būdingas norint greitai priimti sprendimus ir nesigilinant į sprendžiamas problemas. Greito naršymo stiliumi informacijos ieškoma dažniausiai tada, kai susiduriama su laiko ar

²⁵ Heinström, J. Fast surfing, broad scanning and deep diving: the influence of personality and study approach on students' information-seeking behavior. *Journal of documentation*. 2005, vol. 61, p. 228–247.

motyvacijos trūkumu, stresu, kai nėra asmeninio įsitraukimo, atliekamos primestos arba rutininės užduotys²⁶.

Plati žvalga – tai platesnis ir išsamesnis informacijos ieškos stilius, kai naudojamos įvairiais informacijos šaltiniais ir jos gavimo būdais, informacija yra vertinama kritiškiau ir analizuojama, tačiau didelis dėmesys skiriamas jos kiekybei, tai yra siekiama informacijos gauti iš kuo daugiau ir įvairesnių šaltinių. Nors naudojami skirtingi informacijos šaltiniai, dažnai prioritetas teikiamas neformaliems informacijos šaltiniams, pavyzdžiui, draugams, kolegoms, pažįstamiems. Dažnai šis informacijos ieškos stilius pasitelkiamas siekiant susipažinti su nauja problema, apie kurią neturima pakankamai žinių. Tokiu atveju naudinga informacija dažnai randama atsitiktinai. Mokslininkai teigia, kad toks informacijos ieškos stilius būdingas atviriesiems, smalsiems ir mėgstantiems bendrauti žmonėms²⁷.

Kruopšti ir sutelkta informacijos ieška vadinama giliu nardymu. Tokiu atveju informacijos vartotojas kelia didelius reikalavimus informacijai ir prioritetą teikia jos kokybei, o ne kiekybei, daug laiko bei pastangų skiria ieškodamas aktualios ir naudingos informacijos. Informacijos ieška yra gili, sutelkta, orientuota į tikslą. Prioritetas teikiamas formaliems ir autoritetingiems informacijos šaltiniams (pavyzdžiui, analitiniams tyrimams, oficialiems dokumentams), kurie suteiktų išsamią ir įvairiapusišką informaciją²⁸. Asmeninis interesas ir susidomėjimas nagrinėjama problema skatina jos ieškoti plačiau ir išsamiau²⁹. Gilus nardymas būdingas itin motyvuotiems

²⁶ Ten pat.

²⁷ Ten pat.

²⁸ Vakkari, P., Hakala, N. Changes in relevance criteria and problem stages in task performance. *Journal of documentation*. 2000, vol. 56, p. 540–562.

²⁹ Limberg, L. Three conceptions of information seeking and use. *Exploring the contexts of information behaviour*: proceedings of the second international conference on research in information needs, seeking and use in different contexts, 13–15 August, 1999, Sheffield, UK. Edited by T.D. Wilson & D.K. Allen. London: Taylor Graham, p. 116–135.

žmonėms³⁰. Tokie informacijos vartotojai kelia aukštesnius reikalavimus savo informacijos ieškos gebėjimams; būdami reklūs, jie kritiškai vertina informaciją ir galimybes ją rasti. Tyrimai rodo, kad gilus nardymas gali būti ir kaip atsakas į konkrečioje situacijoje kylančius informacinius poreikius³¹, tačiau tai gali būti ir nuolatinis informacijos ieškos būdas³².

Apibendrinant galima teigti, kad skirtingų autorių išskirti informacijos ieškos stiliai turi nemažai panašumų, pavyzdžiui, D. Bawdeno išskirtoms trimis informacijos vartotojų grupėms – pozityvistams, pragmatikams ir perfekcionistams – yra labai artimi J. Heinström išskirti trys informacijos ieškos stiliai: pozityvistams – plati žvalga, pragmatikams – greitas naršymas, o perfekcionistams – gilus nardymas. Iš esmės informacijos ieškos stiliai išskiriami pagal informacijos vartotojo pastangas, aktyvumą ir motyvaciją įsitraukti į informacijos iešką, vykdomos informacijos ieškos gilumą ir išsamumą, gaunamos informacijos vertinimą, naudojamų informacijos šaltinių įvairovę, požiūrį į naujus ir inovatyvius informacijos gavimo būdus, problemas, kurios iškyla ieškant informacijos.

Tyrimo tikslas ir metodologija

Tyrimo tikslas – nustatyti Seimo nariams būdingus informacijos ieškos stilius ieškant parlamentinei veiklai ir sprendimų priėmimui reikalingos informacijos. Mokslinės literatūros analizės metodu iš-

³⁰ Heinström, J. Fast surfing, broad scanning and deep diving: the influence of personality and study approach on students' information-seeking behavior. *Journal of documentation*. 2005, vol. 61, p. 228–247.

³¹ Ellis, D. Modelling the information seeking patterns of academic researchers: a grounded theory approach. *The library quarterly*. 1993, vol. 63, p. 469–486.

³² Palmer, J. Scientists and information: i. using cluster analysis to identify information style. *Journal of documentation*. 2010, vol. 47, issue 2, p. 105–129; Palmer, J. Scientists and information: ii. personal factors in information behaviour. *Journal of documentation*. 2010, vol. 47, p. 254–275.

analizavus skirtingų autorių informacijos ieškos stilių tipologijas ir mokslinius tyrimus, nustatyti svarbiausi informacijos ieškos stilių bruožai ir kelios grupės pagrindinių veiksmų, leidžiančių identifikuoti informacijos vartotojų ieškos stilių.

Politikų informacijos ieškos stilių analizei naudojami disertacinio tyrimo „Parlamentarų informacinė elgsena ir ją lemiantys veiksniai“ metu pusiau struktūruoto interviu (tyrimo imtis n=19) metodu 2012–2013 m. surinkti duomenys. Interviu yra tinkamas metodas, kai tiriami individų požiūriai, nuomonės ir patirtys, kai siekiama gauti informacijos, kuri leistų suprasti individų patirtį konkrečiose situacijose. Individualaus pusiau struktūruoto interviu metu parlamento nariams buvo pateikiami atviri klausimai. Jie buvo formuluojami taip, kad suteiktų galimybę respondentams laisvai išreikšti mintis ir nuomonę apie analizuojamą reiškinį. Kokybinio tyrimo imties dydžiui nėra nustatyta griežtų reikalavimų. Iš viso buvo apklausta 19 parlamentarų. Duomenų rinkimas tęsėsi tol, kol pavyko pasiekti tam tikrą prisotinimo lygį, tai yra gaunama informacija pradėjo kartotis ir tolimesni interviu tyrėjui suteikė vis mažiau naujų duomenų ir informacijos³³.

Siekiant nustatyti politikams būdingą informacijos ieškos stilių, buvo analizuojamas politikų požiūris į informacijos iešką ir konkreiti jos patirtis. Interviu metu parlamento narių buvo prašoma prisiminti konkrečias situacijas, kada jie atliko informacijos paiešką, ir išsamiai jas apibūdinti. Šios situacijos buvo naudojamos duomenų analizei. Empiriniai duomenys analizuoti keliais pagrindiniais pjūviais:

- pirmenybė informacijos šaltinių atžvilgiu;
- pastangos, skiriamos informacijos ieškai (kiek laiko ir pastangų skiriama informacijos ieškai; ar skiriama vis daugiau laiko reikiamai informacijai rasti; ar rasti informaciją lengviau ir paprasčiau);

³³ Kvale, S. *Doing interviews*. Los Angeles: Sage, 2013, 157 p. ISBN 0761949771.

- aprūpinimo informacija vertinimas (ar aprūpinimas informacija parlamente gerėja; ar reikia daugiau pagalbos ieškant informacijos);
- reikalavimai informacijos kokybei ir informacijos pertekliaus problema (ar randa daugiau informacijos, nei pajėgia apdoroti; ar kyla informacijos kokybės problemų);
- kliūtys, išskylančios ieškant informacijos (su kokiomis kliūtimis informacijos ieškos procese susiduriama; laiko trūkumo problema).

Duomenų analizė buvo atliekama tokia logine seka: daugkartinis teksto skaitymas ir įsigilinimas į jį; išryškinamas tekste pateiktas svarbus turinys; informacija sisteminama, atliekama interpretacinė teksto analizė ir formuluojamos aktualios temos pagal išsikeltą tyrimo tikslą; temos abstrahuojamos į kategorijas.

Tyrimo rezultatų aptarimas

Atliekant tyrimą nustatytos 26 informacijos ieškos situacijos³⁴. Naudojant J. Heinström informacijos ieškos stilių tipologiją ir remiantis šiems stiliams būdingais bruožais, ieškos situacijos suskirstytos į tris grupes. Kaip rodo atliktas tyrimas, politikams būdingiausi plačios žvalgos ir greito naršymo informacijos ieškos stiliai. Šiame tyrime 13 politikų pateiktų informacijos ieškos situacijų galėtų būti apibūdinamos kaip informacijos ieška plačios žvalgos stiliumi, 8 situacijos – greito naršymo, 5 situacijos – kaip gilaus naršymo stiliumi. 1 lentelėje pateikiamos išskirtos kategorijos ir pažymėta, kokiam informacijos ieškos stiliui, remiantis interviu surinktais duomenis, išskirta kategorija yra būdinga.

³⁴ Apklausta 19 parlamento narių, tačiau kai kurie politikai pateikė ne po vieną informacijos ieškos situaciją.

1 lentelė. Politikų informacijos ieškos stiliai

Kategorija	Informacijos ieškos stilius	Plati žvalga	Gilus nardymas	Greitas naršymas
	Susidomėjimas tema / siekis įsigilinti	✓	✓	
	Informacija randama greitai			✓
	Aktyviai naudoja informacijos tarpininkus	✓	✓	
	Informacija lengvai prieinama			✓
	Nekyla problemų rasti informaciją			✓
	Turima pakankamai patirties / žinių / įgūdžių informacijos ieškai atlikti	✓		✓
	Trūksta žinių informacijos ieškos procesuose		✓	
	Dažnai informacijos ieška prasideda nuo to paties konkretaus informacijos šaltinio (dažniausiai – internetiniai informacijos ištekliai, kolegos)			✓
	Ieškoma informacijos įvairiuose ir skirtinguose šaltiniuose	✓	✓	
	Patikimos ir kokybiškos informacijos ieška	✓	✓	
	Susiduriama su informacijos pertekliaus problema	✓	✓	
	Susiduriama su aktualios / patikimos / teisingos informacijos trūkumu		✓	
	Ieškoma kuo daugiau informacijos	✓		
	Informacija analizuojama / vertinama	✓	✓	
	Informacinis aprūpinimas geras ir tenkina	✓		✓
	Informacinis aprūpinimas nepakankamas		✓	
	Trūksta pagalbos ieškant informacijos		✓	

Nors dauguma kalbintų politikų tvirtina teikiantys prioritetą įvairiapusei ir išsamiai informacijai, tačiau ieškant informacijos greito naršymo stiliumi paprastai apsiribojama vienu ar dviem informacijos šaltiniais (dažniausiai tapusiais įprastais ir politikų pamėgtais, pavyzdžiui, internetiniais informacijos ištekliais, kolegomis parlamentarais, patarėjais) ir tais, kurie yra lengviausiai prieinami („tai pirmiausia internete ieškai“, „dabar viską internete gali rasti“, „kolegų paklausiau“), bet nebūtinai suteikiantys kokybišką, tikslią ar patikimą informaciją („aišku, negali viskuo tikėti, ką ten randi“, „dėl patikimumo kyla

klausimų“). Informacijos iešką greito naršymo stiliumi nulemiančios pagrindinės priežastys, kurias nurodo politikai, yra laiko trūkumas ir didelis parlamento nario darbo krūvis. Greito naršymo būdu informacijos ieškantys politikai teigia reikalingą informaciją randantys greitai („pagooglini ir randi“, „būtų keista esant tokiai technologinei pažangai nerasti“) ir yra labiau patenkinti informacijos kokybe nei plačios žvalgos ar gilaus nardymo stiliumi informacijos ieškantys kolegos („manyčiau, kad kokybė tenkina“, „Seimo nariams visa reikalinga ir svarbi informacija prieinama“). Tyrimas rodo, kad parlamento nariai pasitenkina greitu naršymu ir neįdeda daugiau pastangų į informacijos iešką, kai priima sprendimus vadinamaisiais techniniais ir neesminiais klausimais, nemano, kad sprendžiama problema yra svarbi / aktuali / kontroversiška („jeigu karštas sprendimas <...>, tai ir tu domiesi, giliniesi, kitais atvejais – tikrai mažiau“), nesispecializuoja toje srityje, kurioje yra priimami sprendimai („savo srities klausimus analizuoja, domisi, renkasi informacijos <...>, o kiti tokie klausimai <...> tai pasitiki kolegomis“), nėra išitraukę į įstatymo projekto rengimą ar diskusijas. Tokiais atvejais į sprendžiamą problemą ar priimamą sprendimą gilinamasi minimaliai, nėra poreikio rasti kokybišką ir išsamią informaciją. Informacijos analizei ir vertinimui skiriama gana nedaug laiko („permeti permeti akimis“, „tikrai nespėji į viską įsigilinti“, „kažkaip intuityviai jauti, kas svarbu, o kas ne“). Mokslininkų teigimu, greitas naršymas dažnai leidžia surasti pačią prieinamiausią informaciją, tačiau nebūtinai atitinkančią tikruosius informacinius poreikius informacijos kokybės požiūriu, nes tokiais atvejais susiduriama su problemomis įvertinti informacijos šaltinio patikimumą; sudėtinga suvokti informaciją platesniame kontekste³⁵. Kaip rodo tyrimo metu gauti duomenys, greito naršymo būdu informacijos ieškojusiems politikams iš esmės nekilo problemų dėl informacijos kokybės („aš radau tai, ko

³⁵ Heinström, J. Fast surfing, broad scanning and deep diving: the influence of personality and study approach on students' information-seeking behavior. *Journal of documentation*. 2005, vol. 61, p. 228–247.

man reikėjo“, „didelis informacijos srautas, tai matai pilną vaizdą“, „dėl patikimumo problemų nematyčiau“). Politikai, ieškoję informacijos greito naršymo stiliumi, taip pat teigė, kad aprūpinimas informacija parlamente yra geras ir pakankamas („gerai jie [Seimo kanceliarijos Parlamentinių tyrimų departamentas – A. V. *pastaba*] atlieka savo darbą“, „neturiu kuo skųstis“).

Kitas politikams būdingas informacijos ieškos stilius – plati žvalga. Tai išsamesnė informacijos ieška nei greitas naršymas. Tokiais atvejais pirminis informacijos šaltinis, kuriame politikai ieško informacijos, taip pat yra internetas arba, dažnu atveju, kolegos politikai, tačiau politikai aktyviai naudojami ir kitais informacijos šaltiniais („tikrai tik interneto neužtenka, kreipiausi į ministeriją, nevyriausybinės organizacijos, kurios užsiima vaikų teisėmis“, „tu gali paskaityti vieną ar kitą straipsnį, bet vien tai tau nepadės pozicijos suformuluoti, tai daugiau pirminis šaltinis, o paskui ieškai kitų – komitetų biurų patarėjai, frakcijos referentai, ministerijos“), siekia įgyti kuo daugiau informacijos („kuo daugiau informacijos turi, tuo gali sprendimą teisingesnį priimti“, „stengiausi ieškoti kuo daugiau“), ieško įvairiapusiškesnės ir išsamesnės informacijos („informaciją gauni iš kelių šaltinių, gali ją tinkamai interpretuoti, analizuoti, vertinti, daryti išvadas tam tikras“; „randu daug pavyzdžių, pažiūrų, argumentų“). Plati žvalga, kaip rodo ir šis, ir anksčiau atlikti tyrimai³⁶, yra gana intuityvus informacijos ieškos procesas, dažniausiai nėra struktūruotas ir organizuotas („iš pradžių pažiūri vieną šaltinį, paskui prisimeni, kad dar ten galima būtų paieškoti“). Tokį informacijos ieškos stilių kaip plati žvalga dažniausiai lemia sprendžiamos problemos aktualumas ir svarbumas, pasirengimas diskusijoms ir politinės pozicijos formulavimas, taip pat politiko vaidmuo (specializacija ir užimamos pareigos). Jeigu politikas specializuojasi toje srityje, kuriai ieško informacijos, arba užima tam tikras pareigas (partijoje, komitee ar parlamentinėje komisijoje ir pan.), jis

³⁶ *Ten pat.*

motyvuotas informacijos ieškai skirti daugiau laiko ir pastangų, todėl renkasi plačios žvalgos informacijos ieškos stilių.

Rečiausiai politikai, kaip rodo tyrimas, ieško informacijos vadina-
muoju gilaus nardymo informacijos ieškos stiliumi, kuriam būdinga ne
tik išsami informacijos ieška skirtinguose informacijos šaltiniuose, bet
ir gili informacijos analizė, jos vertinimas ir suvokimas. Tokiu atveju
keliami aukšti reikalavimai informacijos kokybei ir skiriama pakanka-
mai laiko ir pastangų jos ieškai („pavyzdžiui, buvau darbo grupėj, kur
rengė Fizinių asmenų bankroto įstatymą <...>, tai stengiesi rinkti viską
tuo klausimu, sisteminti, žiūrėti, kodėl, kas yra, kokios tendencijos, ko-
kios yra tarptautinės praktikos. Bet tas procesas yra pakankamai ilgas
ir surinkti kartais būna sudėtinga. <...> tikrai pakankamai gili analizė
<...>, bet tai truko visas tas procesas turbūt gal pusę metų ir daugiau“).
Tačiau, kaip teigė vienas politikas, „tokio lygio įsigilinimo, aš galiu pa-
sakyti, per kadenciją būna du trys“. Gilaus nardymo atveju informa-
cijos ieškoma šaltiniuose, kurie, informacijos vartotojų manymu, yra
kokybiški („aš jau kelias kadencijas Seime dirbu su teisės klausimais,
tai turiu sukaupęs, manau, solidžią asmeninį duomenų bazę – ten pir-
miausia ir ieškau“; „pasitikiu ekspertais“; „moksliniai, analitiniai cen-
trai“; „analitinė informacija iš Seimo padalinių“; „Pitagoras sakė: „Ne-
skaityk knygų, neskaityk gerų knygų – skaityk tik pačias geriausias ir
tai jų nespėsi perskaityt“, tai aš tuo ir vadovaujuosi“). Paieškos procesas
yra labiau struktūruotas ir apgalvotas. Kaip teigė vienas politikas, „kai
giliniesi į problemą ilgai, nuoširdžiai, tai, žinoma, apmąstai, apgalvoji,
kur ir kaip informaciją rasti“, kito teigimu, „jeigu klausimas rimtas, tu
už jį atsakingas frakcijoje, tai labai atsakingai žiūri visą procesą“. To-
kiais atvejais dažnai pagrindiniai informacijos vertinimo kriterijai yra
informacijos ir jos šaltinio patikimumas („svarbiausia, kad informacija
būtų patikima“; „žiūriu, kad būtų iš patikimo žmogaus, patikimos or-
ganizacijos“), informacijos šaltinio reputacija („žinoma ir rimta orga-
nizacija“; „solidžiausia ir turi labai gerą patirtį“), šaltinio žinomumas /
artimumas („labiau linkęs pasitikėti tais žmonėmis, kurie su tavimi

dirba“), informacijos šaltinio kompetencija, sukaupia patirtis ir savo srities išmanymas. Politikai, ieškoję informacijos gilaus nardymo stiliu, akcentavo būtinybę įsigilinti į rastą informaciją („labai skirtingą informaciją ir iš labai skirtingų šaltinių turi sugebėti integruoti“, „man tai buvo aktualu, įdomu ir aš labai gilinausi, daug skaičiau“), suprasti informaciją ir duomenis platesniame kontekste („ne paprastai į statistiką žiūrėti, o vertinti tam tikrame kontekste“, „matyti plačiau“, „informacija su kontekstu visada vertingesnė“). Manytina, toks informacijos ieškos stilius kaip gilus nardymas nėra įprastas kasdienis politiko informacijos ieškos stilius, jis labiau būdingas kaip atsakas į tam tikras problemines situacijas, kai prireikia rasti išsamią ir įvairiapusę informaciją ir ją analizuoti: kai politikas rengia įstatymo projektą, priimamas sprendimas dėl didelei visuomenės daliai aktualaus įstatymo arba jis yra kontroversiškai vertinamas ir pan. („Jeigu aš rengiu įstatymo projektą, aš tada atitinkamai dirbu jau sistemingai aiškindamasi, ieškodama informacijos, gilindamasi į ją“).

Tyrimas atskleidė, kad greito naršymo ir plačios žvalgos būdu informacijos ieškoję parlamento nariai kaip vieną iš pagrindinių kliūčių informacijos ieškos procese įvardijo laiko trūkumą („neturiu pakankamai laiko“, „įstatymų daug, o laiko per mažai“), o didžioji dalis respondentų, ieškojusių informacijos gilaus nardymo būdu, teigė susiduriantys su informacijos pertekliaus problema („tiek visko, kad pradėti nebesusigaudyti, kas patikima, o kas ne, kas teisinga, o kas ne“, „informacijos per daug“, „paskęsti informacijos jūroje“) ir informacijos kokybės problemomis: informacijos patikimumu („abejojau dėl patikimumo“), analitiškumu („tikslumo, faktiškumo trūko“), informacijos tinkamumu („tai reiškia informacijos netinkamumą, neadekvatumą“), nepakankamu išsamumu („neradau pakankamai išsamaus atsakymo“), sudėtingumu („gavau mokslinį referatą“), šališkumu („sunku rasti nešališką informaciją“). Gilaus nardymo būdu informacijos ieškoję respondentai tvirtino, kad per dideli informacijos kiekiai daro poveikį ir darbo kokybei („tu tiesiog visko neaprepi, tai todėl ir nežinai, kaip

geriausiai balsuoti reikėjo“, „per dideli informacijos kiekiai, abejotinas jos patikimumas, tai žinoma, kad daro poveikį politiko sprendimo kokybei“). Pastebėtina, kad su informacijos pertekliumi ir nekokybiškos informacijos problemomis susidūrė ir tie respondentai, kurie ieškojo informacijos plačios žvalgos stiliumi, tačiau jie labiau linkę pabrėžti, kad su šiomis problemomis gali sėkmingai susidoroti, pavyzdžiui, pasitelkdamį į pagalbą kitus asmenis („nerandu pats, kreipiuosi į specialistus“, „tikrai Seimo narys turi daug kelių surasti reikalingą informaciją“), pasinaudodami sukauptu patirtimi („iš patirties jau žinai, kuo gali pasitikėti, kur ir kokios informacijos ieškoti“).

Gilaus nardymo stiliumi informacijos ieškoję politikai buvo linkę pabrėžti, kad jiems trūksta asmeninio personalo, kuris padėtų ieškoti informacijos ir ją analizuoti („trūksta padėjėjų, kurie gali visada kompetentingai padėti“, „žmonių gal ir užtenka, bet jų kvalifikacija turėtų būti aukštesnė“). Jie taip pat akcentavo ir tam tikrais atvejais (pavyzdžiui, priimant įstatymus skubos tvarka) nepakankamą informacinį aprūpinimą („nespėjo pateikti“, „rimtos analizės šiuo klausimu trūko“).

Šiandienė informacinė aplinka yra smarkiai veikiama besivystančių informacinių technologijų. Disertaciniame tyrime nebuvo siekiama išsamiai ištirti politikų naudojimosi informacinėmis technologijomis ir naršymo internete įgūdžių, tačiau interviu analizė atskleidė svarbių aspektų. Kaip minėta, informacijos paieškai internete politikai dažniausiai naudoja universalias paieškos sistemas, tokias kaip „Google“, tačiau tokia paieška mokslininkų vertinama kaip neužtikrinanti kokybiškos ir patikimos informacijos, nes pagal turinį ir kokybę gaunama informacija labai įvairialypė, kita vertus, reikia daug laiko ir pastangų vertinant rastą informaciją³⁷. Pirmenybę greitai informacijos ieškai teikiantys politikai teigė manantys, kad turi pakankamai įgūdžių rasti reikiamą informaciją („manau, kad tikrai moku“, „studijavau informacijos mokslus, tai įrankius tuos išmanau“). Savo ruožtu gilaus nardymo

³⁷ Tautkevičienė, G. Tyrėjų informacinė kompetencija ir jos ugdymo strategijos. *Socialiniai mokslai*. 2010, Nr. 2(68), p. 94–102.

stiliumi informacijos ieškoję politikai kritiškiau vertino savo informacijos ieškos įgūdžius („mano žinios šioje srityje tikrai ribotos“, „būtų gerai, jeigu būtų taip paprasta – randi „Wikipedijoj“ ir jau viską žinai, bet taip nėra – turi žinoti, kur ieškoti, paskui – gilintis, mąstyti, suvokti tai, ką radai“).

Analizuojant informacijos gavimo būdus paaiškėjo, kam teikiama pirmenybė. Pirmiausia – tiesioginei tarpasmeninei komunikacijai ir informacijai, gaunamai tiesiogiai komunikuojant ne tik su vidiniais, bet ir su išoriniais informacijos šaltiniais („skambini savo pažįstamiem aplinkosaugininkam, nevyriausybinių organizacijų atstovams, teisininkams“, „vieni pašnekėsiai būna telefoniniai, kiti reikalauja išsamesnio pašnekėsio prie kavos“). Tyrimas atskleidė, kad informacijai gauti naudojami tiek formalūs, tiek neformalūs susitikimai („jeigu klausimas yra svarbus, darom kad ir posėduką neoficialų“, „dalykiniai pokalbiai, susitikimai, kelionės į tarptautinius forumus, dalyvavimas vietos forumuose – iš viso to tu susidari bendrą vaizdą“). Politikams taip pat svarbi elektroniniu būdu gaunama informacija, dažniausiai – elektroniniu paštu. Elektroninis paštas yra svarbus tiek informacijos gavimo, tiek komunikacijos požiūriu. Dauguma kalbintų politikų elektroninį paštą vertina palankiai, nes juo patogų ir lengva naudotis bendraujant su rinkėjais, kitais politikais, interesų grupėmis ir kt. Tačiau vienas politikas atkreipė dėmesį, kad komunikaciją ir informacijos mainus elektroniniu paštu apsunkina tai, kad dalis vyresnio amžiaus politikų nėra tokie aktyvūs elektroninio pašto naudotojai kaip jaunesni politikai. Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad nors dauguma politikų pripažįsta, jog elektroninis paštas yra geras kanalas komunikacijai su rinkėjais, atkreipiamas dėmesys, kad problemiška nustatyti informacijos siuntėją („niekaip nepatikrinsi, tai kam tau gaišti laiką ir skaityti informaciją“), taip pat paaštrėja informacijos pertekliaus problema („per dieną <...> dabar gal po kelis šimtus laiškų pareina, bet anksčiau tai būdavo, tai net po beveik tūkstantį laiškų, <...> tai čia yra nenormalu. <...> Taip reikia suprasti, kad Seimo nariui atlyginimas mokamas už tai, kad jisai sėdėtų

prie elektroninio pašto visą dieną ir tikrintų savo elektroninį paštą – tai nenormalu“). Kaip teigė vienas politikas, „girdėjau, kad mus kritikuoja, kad mes neatsakome į kiekvieną laišką, <...> nesinaudojame gal ten aktyviai socialiniais tinklais, email’u, <...> tačiau patikėkite, tai tiesiog fiziškai neįmanoma“.

Akivaizdu, kad politikai teikia prioritetą ir naudojami informacijos ieškos ir gavimo būdais – tiek tradiciniais, tiek naujais – su grįžtamojo ryšio galimybėmis, pavyzdžiui, informacijos mainų kanalais, tokiais kaip virtualūs socialiniai tinklai. Tiesa, iš devyniolikos politikų tik keturi paminėjo naudingos informacijos randantys socialiniuose tinkluose³⁸ („aktyviai naudoju socialinius tinklus, <...> žiūri vis tiek į reakciją tavo draugų, <...> „Facebooko“, ir, sakykim, vėlgi pasitikrini pulsą daugiau mažiau ar išklausai jų pasiūlymus“; „tarnauja kaip labai nebloga informacijos rinkimo arba klausimų atradimo priemonė“). Politikai atkreipė dėmesį, kad efektyviai išnaudoti tokias informacijos rinkimo ir ryšio su rinkėjais palaikymo priemonės kaip virtualūs socialiniai tinklai jiems trukdo asmeninio personalo trūkumas. Anot vieno politiko, „tam, kad šitie kanalai, kaip „Facebookas“ ar „Twitteris“ būtų sėkmingai išnaudojami <...>, turi nuolat ten būti, bendrauti, komunikuoti, o tam reikia skirti daug laiko, kurio aš <...> asmeniškai neturiu“.

Išvados

Tyrimo metu surinkti duomenys leidžia atpažinti tarp politikų tuos pačius informacijos ieškos stilius kaip ir kitų informacijos vartotojų. Pagal tai, kaip ieško informacijos, kiek laiko ir pastangų tam skiria, kaip vertina informacinį aprūpinimą ir galimybes rasti reikiamą informaciją, su kokiomis problemomis susiduria, politikai, remiantis D. Bawdeno, gali būti skirstomi į pozityvistus, pragmatikus ir perfekcionistas. Atliktas tyrimas rodo, kad didžiausią grupę sudaro pozity-

³⁸ Reikia atkreipti dėmesį, kad interviu su politikais daryti 2012–2013 metais, todėl tikėtina, kad dabar situacija būtų gerokai pakitusi.

vistai, kuriems būdinga informacijos ieška plačios žvalgos stiliumi, kai informacijos ieškai politikai asmeniškai skiria pakankamai laiko ir dėmesio, ji suvokiama kaip svarbi politikos kasdienio darbo dalis, siekiant gauti įvairios ir išsamios informacijos naudojami skirtingi informacijos šaltiniai. Tokiems politikams svarbus informacijos prieinamumas ir gavimo greitis, taip pat ir jos kokybė. Vis dėlto šie informacijos vartotojai mano, kad nors ir susiduria su informacijos pertekliaus ir kokybės problemomis, vykdydami parlamentinę veiklą ir priimdami sprendimus jie disponuoja pakankamai kokybiška informacija ir iš esmės yra patenkinti aprūpinimu informacija.

Antroji grupė – tai informacijos pragmatikai, kurie asmeniškai informacijos ieškai ir jos analizei nelinkę skirti daug laiko ir pastangų, teigdami, kad tam trūksta laiko, o politikos darbotvarkė yra labai įtempta. Ieškodami informacijos jie apsiriboja greito naršymo stiliumi ir pirmenybę teikia informacijos gavimo greičiui ir jos prieinamumui. Ne tik jau minėtas laiko trūkumas ir įtempta darbotvarkė, bet ir menkas susidomėjimas sprendžiamomis problemomis, rutininių ir techninių įstatymų svarstymas, tai, kad politikas nėra tos srities, su kuria susijęs priimamas sprendimas, specialistas, gali nulemti, kad informacijos ieškoma greito naršymo stiliumi. Mokslininkų teigimu, tokiu stiliumi ieškant informacijos ir kartu greičiausio problemos sprendimo būdo, neskiriant laiko kokybiškos ir išsamios informacijos paieškoms, apribojamos galimybės rasti naujų idėjų ir problemų sprendimų būdų³⁹, o tai yra gana svarbus politinės veiklos komponentas.

Trečioji – mažiausia grupė – informacijos perfekcionistai, kuriems būdingas analitinis informacijos ieškos gilaus nardymo stilius. Tokie politikai kelia informacijos pertekliaus, o kartu ir aktualios, reikalingos ir prasmingos informacijos stygiaus problemas, jaučia kvalifikuotos ir kompetentingos pagalbos ieškant informacijos trūkumą, mano, kad parlamento narių informacinis aprūpinimas yra tobulintinas. Jie

³⁹ Heinström, J. *From fear to flow: personality and information interaction*. Oxford: Chandos.

akcentuoja būtinybę įsigilinti į informaciją ir gautus duomenis bei suprasti juos platesniame kontekste. Šie informacijos vartotojai pirmenybę teikia ne informacijos gavimo greičiui ir prieinamumui, o jos patikimumui, aktualumui, kompetentingumui, objektyvumui. Vis dėlto pažymėtina, kad analitinis gilaus nardymo informacijos ieškos stilius politikams dažniau yra būdingas kaip atsakas į tam tikras problemines situacijas ir priimamus sprendimus, o ne kaip įprastas informacijos ieškos stilius.

INFORMATION SEEKING STYLES OF THE MEMBERS OF THE PARLIAMENT: FROM FAST SURFING TO DEEP DIVING

AURELIJA VERNICKAITĖ

Summary

Keywords: information seeking; information seeking styles; legislators.

This article discusses information seeking styles of the Members of the Lithuanian Parliament. Data were collected through interviews with legislators. Three information seeking styles - fast surfing, broad scanning and deep diving - were identified. For example, fast surfing style is associated with a rapid search of information in easy accessible sources of in-

formation, deep diving is associated with an analytical search of information, high quality information, information analysis. Understanding information seeking styles of legislators might be valuable for researchers interested in information behavior as well as for practitioners like information professionals responsible for information provision in the parliament.

Įteikta 2016 m. vasario 4 d.